

Манейло С. В., канд. екон. наук Тарлопов І. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**ЦИФРОВІ ВАЛЮТИ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ (CBDC):
ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ Е-ГРИВНІ
ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ**

Стрімкий розвиток фінансових технологій та цифровізація економіки докорінно змінюють ландшафт глобальної фінансової системи. Одним із наймасштабніших трендів останнього десятиліття є концепція цифрових валют центральних банків (Central Bank Digital Currency – CBDC). На відміну від децентралізованих криптовалют, які характеризуються високою волатильністю та відсутністю єдиного емітента, CBDC є цифровою формою фіатних грошей, що випускається та регулюється державою.

Україна є одним із піонерів у дослідженні цього напрямку. Національний банк України (НБУ) розпочав вивчення можливостей випуску власної цифрової валюти (е-гривні) ще у 2016 році, а у 2018 році провів успішний пілотний проєкт [1]. Сьогодні, в умовах повномасштабної війни та необхідності повоєнного відновлення, питання впровадження е-гривні набуває нового, стратегічного значення. Мета роботи – проаналізувати перспективи запровадження е-гривні та оцінити її потенційний вплив на фінансову систему України. Відповідно до Закону України «Про платіжні послуги», цифрові гроші Національного банку України – це електронна форма грошової одиниці України, емітентом якої є НБУ [2]. Е-гривня не є заміником готівкових чи безготівкових коштів; вона розглядається як третя, додаткова форма грошей, що матиме з ними рівну купівельну спроможність [3]. Головна відмінність е-гривні від звичайних безготівкових коштів на банківських рахунках полягає в архітектурі довіри. Безготівкові кошти є зобов'язаннями комерційних банків, тоді як е-гривня – це пряме зобов'язання центрального банку. Це нівелює ризики банкрутства установи-посередника для кінцевого користувача. Крім того, е-гривня може функціонувати на базі технології розподіленого реєстру (DLT) або централізованої платформи з елементами програмованості, що відкриває шлях до використання смарт-контрактів [4].

Національний банк України розглядає кілька ключових варіантів (use cases) використання е-гривні, кожен з яких несе специфічні вигоди для економіки [1]:

1. Роздрібні безготівкові платежі. Е-гривня може стати зручним інструментом для P2P-переказів (від людини до людини) та оплати товарів. Завдяки відсутності еквайрингових комісій міжнародних платіжних систем, витрати бізнесу на прийом платежів можуть суттєво знизитися, що стимулюватиме розвиток малого та середнього підприємництва.

2. Програмовані гроші та цільові соціальні виплати. Це одна з найперспективніших функцій. За допомогою смарт-контрактів держава зможе здійснювати соціальні виплати (субсидії, допомогу ВПО), які можна буде витратити виключно на визначені категорії товарів (наприклад, комунальні послуги, ліки чи продукти харчування). Це унеможливить нецільове використання бюджетних коштів, що є важливим кроком у межах публічного цифрового управління для підвищення економічної ефективності та прозорості [5].

3. Операції з віртуальними активами. Е-гривня може стати надійним «мостом» між традиційною фінансовою системою та ринком віртуальних активів, забезпечуючи інфраструктуру для легального обміну криптовалюти.

4. Транскордонні платежі. Використання CBDC у міжнародних розрахунках здатне радикально зменшити комісії та час транзакцій, замінивши громіздку систему кореспондентських рахунків SWIFT. Попри очевидні переваги, впровадження е-гривні несе глибокі структурні виклики для фінансової системи, які потребують ретельного моделювання.

Якщо громадяни масово переведуть свої заощадження з депозитів комерційних банків у гаманці е-гривні (через вищу надійність центробанку), банківська система стикнеться з відпливом ліквідності [3]. Втрата дешевої ресурсної бази змусить банки залучати дорожче фінансування на міжбанківському ринку, що неминуче призведе до подорожчання кредитів для бізнесу та населення. Для мінімізації цього ризику НБУ планує встановити ліміти на залишки е-гривні на рахунках користувачів, які не здійснюють підприємницьку діяльність. Прямий доступ населення до грошей центрального банку може посилити вплив облікової ставки на економіку. Гіпотетично, у майбутньому це дозволить НБУ гнучкіше управляти грошовою масою і навіть застосовувати прямі негативні відсоткові ставки для стимулювання споживання в періоди економічних криз [4]. Е-гривня

створить пряму конкуренцію комерційним банкам та міжнародним платіжним системам (Visa, Mastercard) у сегменті транзакційних послуг. Це змусить учасників ринку знижувати тарифи та покращувати якість клієнтського сервісу. Впровадження CBDC національного масштабу стикається зі значними перешкодами:

1. Кібербезпека. Централізована система е-гривні може стати мішенню для масштабних кібератак. Забезпечення стійкості інфраструктури (особливо в умовах гібридної та кібервійни) є критичним завданням, оскільки в умовах формування цифрової економіки існують високі ризики втрати таких інноваційних цифрових активів [6].

2. Конфіденційність даних. На відміну від анонімної готівки, цифровий слід е-гривні дозволить державі бачити всі транзакції користувачів. Знайти баланс між вимогами фінансового моніторингу (AML/CFT) та правом громадян на фінансову приватність – складне юридичне та етичне завдання.

Для успішного функціонування системи необхідне стабільне інтернет-зв'язок на всій території країни та високий рівень цифрової грамотності населення, включно з людьми похилого віку. Впровадження е-гривні – це не просто зміна форми грошей, а масштабна інституційна реформа, здатна переформатувати фінансову екосистему України. Програмованість платежів, прозорість державних фінансів та зниження транзакційних витрат створюють потужний стимул для цифровізації економіки.

Водночас, Національний банк України має діяти максимально обережно, впроваджуючи дворівневу модель поширення е-гривні (через комерційні банки як агентів), щоб не допустити дестабілізації банківського сектору. Успішна реалізація цього проєкту може зробити Україну одним із глобальних лідерів у сфері фінансових інновацій, забезпечивши прозору та ефективну інфраструктуру для повоєнної відбудови.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Концепція е-гривні. Офіційне інтернет-представництво Національного банку України. 2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-prezentuvav-uchasnikam-platijnogo-rinku-proekt-kontseptsiyi-e-grivni>.
2. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. Відомості Верховної Ради України. 2021. № 43. Ст. 346. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>.

3. Корнилюк Р. В., Іващук О. В. Вплив цифрових валют центральних банків на стійкість банківської системи. *Фінанси України*. 2022. № 3. С. 45-60.
4. Bank for International Settlements (BIS). Central bank digital currencies: foundational principles and core features. BIS Report. 2020. 26 p. URL: <https://www.bis.org/publ/othp33.pdf>.
5. Тарлопов І. О. Публічне цифрове управління як фактор підвищення економічної ефективності та прозорості. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2025. № 6(21). С. 30-37. <https://doi.org/10.32782/dees.21-5>.
6. Тарлопов І. О. Ризики втрати інноваційного цифрового активу в умовах формування цифрової економіки. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2025. № 10. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2025-10-11511>.

Межебовський Д. І.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ АНАЛІТИЧНИХ СИСТЕМ У ФОРМУВАННІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Інвестиційна політика підприємства сьогодні формується в умовах надзвичайно високої ринкової динаміки. Конкуренти діють агресивно, глобальні тренди змінюються швидко, а доступ до великих масивів даних перетворився на звичайну частину бізнес-процесів. У такій ситуації точність аналітики та швидкість реакції підприємства визначають, чи отримає компанія перевагу, чи опиниться серед тих, хто відстає. Інтелектуальні аналітичні системи стають фундаментом, на якому вибудовується сучасний механізм прийняття інвестиційних рішень.

Використання таких систем дозволяє підприємству бачити картину не фрагментарно, а комплексно. Штучний інтелект здатен аналізувати історичні дані, поточні ринкові сигнали та прогнозні сценарії, поєднуючи їх у єдиний масив, який формує основу для прийняття інвестиційних рішень. Підприємство отримує доступ до прогнозів, що враховують не лише фінансові показники, а й зовнішні фактори: поведінку конкурентів, зміни в споживчому попиті, технологічні зрушення та навіть соціальні тренди. Складно уявити, щоб традиційний ручний аналіз міг охопити такий спектр даних із порівнянною точністю. У момент вибору інвестиційного проекту керівництво стикається з необхідністю оцінити і потенційну прибутковість, і можливі ризики. Інтелектуальні аналітичні системи не просто розраховують окремі показники, а будують моделі поведінки проекту